

ŠE O POTREBI NARODNEGA SVETA**„OBLASTVA NAJ ZAVZAMEJO JASNO IN ODLOČNO STALIŠČE“****Ne gre za izpremešanje strank in ideologij - Gre za obrambo golega narodnega obstoja**

Izid zadnjih mestnih volitev v Trstu je naravnost, kot znano, precejšen vtis na slovensko javnost. To zategadelj, ker je Neodvisna socialistična zveza zgubila pri njih 17 odstotkov, tako imenovana Slovenska lista dr. Agneletta in Slov. kat. skupnosti pa kar eno četrtno volivcev.

Posebno potrli so bili voditelji Slovenske liste. Nazadovanja seve niso pripisovali napakam svoje politike, ki zgublja čedalje več zaslombe v ljudstvu. Tudi ne zgrešenosti slovenske manjšinske politike pod Italijo vobče, temveč le upadanju narodne zavednosti in borbenosti med tukajšnjimi Slovenci.

»Na slovenskih političnih vodstvih«, je pisala 15. oktobra Demokracija, leži zdaj »odgovorna in neodložljiva zgodovinska naloga, da ustavijo proces, ki so ga občinske volitve tako boleče odkrile. Pri tem sta seveda potrebna podpora in sodelovanje vsakega tržaškega Slovenca in Slovenke«.

Četudi se mi z njihovo politiko, kot javnost ve, z narodnega stališča ne moremo strinjati, smo vendar njihov poziv na skupno narodnoobrambno delo pozdravili: »To je po našem«, smo napisali, »prvi korak k ozdravljenju slovenskih političnih razmer v naših krajih«.

»BI BIL LAHKO KORISTEN«

»Sodelovanje vsakega Slovenca in Slovenke«, o katerem so gospodje pisali, ni moglo za misleče ljudi pomeniti drugega nego potrebo, da člani slovenske jezikovne skupnosti združijo svoje sile ter ustanove medstrankarski Narodni svet, kakor so to delali v nevarnih časih tudi naši predniki.

Nekoliko smo se čudili, da do tega važnega vprašanja dolgo časa ni zavzelo stališča glasilo Slov. kat. skupnosti, katera predstavlja brez dvoma pomembnejši in vplivnejši del v politični zvezi z agnelettovci. Naposled se je 6. novembra javil Kat. glas s člankom Kaj je z »Narodnim svetom?«, o katerem smo dolžni povedati javnosti svoje mnenje.

V sestavku je najprej pojasnjeno, da Narodni svet nikakor ne pomeni izpremešanja vseh strank v eno samo politično organizacijo, kot je bilo nekoč Politično društvo Edinost. S tem stališčem se popolnoma strinjamo, kajti ideološke razlike med ljudmi in skupinami so po vsem svetu in tudi v Slovincih dandanašnji tako raznovrstne in globoke, da se ne dajo odstraniti ali zabrisati.

To pa tudi ni potrebno. Narodni svet bi bil, kot pravi Kat. glas, neke vrste medstrankarski odbor. V njem bi bili zastopniki več strank, pri nas vseh slovenskih strank. »Raz-

pravljali in sklepali bi o zadevah, ki so vsem strankam skupne in za katere bi se bilo mogoče sporazumeti. Tak Narodni svet bi bil lahko res koristen«.

Da se s takim gledanjem strinjamo, se razume samo po sebi, saj je Novi list vselej branil isto stališče.

ZAKAJ BI BIL KORISTEN?

Da je Slovincem skupna narodna obramba potrebna, uvidi danes vsak naš človek.

Slovensko ljudstvo stoji pred težavami in nalogami, ki jih lahko le z združenimi močmi zmaguje in rešuje.

Pouk v materinem jeziku je zadeva, ki se ne tiče te ali one stranke, marveč vseh naših otrok. Jezikovne in socialne pravice, zapisane in podpisane v Londonskem sporazumu, niso bile dane tej ali oni stranki, ampak vsej narodni manjšini. In kaj je z avtonomno deželo Furlanijo-Juljsko krajino, katere

ureditev pripravlja rimska vlada? Enakopravnost, ki bo v deželi na raznih področjih dovoljena ali zanikana Slovincem, ne bo veljala samo za kakšno stranko, temveč za vse člane našega naroda in njihove družine.

In kaj naj rečemo o načrtnem naseljevanju slovenske zemlje? Tudi tu imperialisti ne delajo razlik med našimi strankami. Zemlje se polaste, kjer jo najdejo, nanjo pripelejo tuje delovne sile in se pri tem prav nič ne ozirajo na ideološko opredeljenost slovenskih domačinov.

Vsak politični otrok mora torej videti, da prete Slovincem skupne nevarnosti, da jim groze krivice, ki se tičejo vsega naroda in njegovih udov, in da je zategadelj naša dolžnost se s skupnimi močmi proti njim boriti.

To je vzrok, da so se za idejo Narodnega sveta naposled izjavili tudi možje pri Kat. glasu.

Oblastev se to nič ne tiče

Nadvse značilno in resnega razmišljanja vredno pa je, da so se razni italijanski nacionalistični listi, brž ko se je začelo med nami razpravljanje o Narodnem svetu, razhudili in vznemirili.

Misel že sama na sebi jim nič ne ugaja. Zdi se jim celò nevarna.

O stvari je obširno spregovoril 12. novembra najbolj zagrizen protislovenski časnik v naših krajih Messaggero Veneto iz Vidma. Zamisel o složni obrambi življenjskih koristi slovenske manjšine je proglasil kratkoma za maslo komunistov in titovcev, ki širijo »nezadovoljnost in mržnjo« med našim ljudstvom z »enim edinim ciljem, da bi preprečili mirno sožitje med Slovani in Italijani«.

V dušah teh nacionalistov gori samo ena želja: da bi se Slovenci med seboj čim bolj prepirali, razdvajali in sovražili. Vse prereke, ki nastanejo med nami, jih močno radoste. Naša javnost se še dobro spominja, kako je Messaggero Veneto hvalil dr. Agneletta in gospode pri Kat. glasu, ko so ostro napadali ostale slovenske skupine. Da hvala s take lece slovenskim odgovornim možem le uničuje ugled v lastnem narodu, na to pri Messaggeru kajpada niso pomislili. Sicer bi bili s svojo hvalo bolj varčevali.

Približno enako kot Messaggero se je obnašal prosluli sovražnik Slovincem in Slovanov tržaški dnevnik Il Piccolo. Ta je šel celo tako daleč, da je zoper nameravani Narodni svet klical 30. oktobra na pomoč kar državna oblastva.

PICCOLO IN DEMOKRACIJA

Misel, da bi zavoljo obrambe določenih skupnih koristi sodelovali v Narodnem svetu vsi Slovenci od komunistov do katoličanov, je za Piccolo nekaj groznega, čeprav je stvar s človeškega stališča nekaj naravnega in samo po sebi umljivega. Saj je v izrednih razmerah med vojno in tudi po njej delal De Gasperi isto, pa mu ni tega v Italiji in svetu nihče zameril.

Narodni svet je tudi za Piccolo, razume se, spet le komunistično in titovsko maslo, četudi vsi vemo, da Neodvisna socialistična zveza do Narodnega sveta ni doslej zavzela še nobenega jasnega stališča, kar je po našem že skrajni čas, da stori.

Tudi Il Piccolo meni, da ima Narodni svet le namen poslabšati odnose med Slovenci in Italijani, ter smatra »za dolžnost oblastev, da zavzamejo jasno in odločno stališče zoper sleherni poskus motenja teh odnosov«.

Strupenemu, a žal zelo vplivnemu listu se zdi torej Narodni svet tako nevarna stvar, da kliče zoper njega v boj celò državo! A v smislu katerega zakona naj bi oblastva nastopila?

Naše mnenje je, da se Narodni svet oblastev prav nič ne tiče. Kako nameravajo Slovenci urediti svoje medsebojne odnose, je njihova in samo njihova zadeva. Če so Italijani ustanovili razne Lege Nazionali in druge medstrankarske organizacije, jih smejo tudi Slovenci in to nikogar nič ne briga.

NOVICE Z VSEGA SVETA

VOJAŠKI PREVRAAT V SUDANU

V Sudanu, ležečem na jugu ob meji Egipta, se je v torek izvršil državni prevrat. Vrhovni poveljnik oboroženih sil Ibrahim Abud je strmoglavil vlado, razpustil vse obstoječe stranke ter vzel v svoje roke vso zakonodajno, izvršno in sodno oblast v državi. Ker poveljuje vrh tega še vojski, je postal neomejen gospodar Sudana. Revolucija je bila izvedena, ne da bi bilo treba preliti eno kapljo krvi.

Mednarodni politični krogi se sprašujejo, proti komu je bil prevrat naperjen. Zoper Naserja, ki je svoj čas hotel priključiti Sudanu Egiptu, ali zoper zapad?

Zdi se, da je prvi cilj generala Abuda ohraniti deželi, katera je bila proglašena za neodvisno državo šele l. 1953, brezpogojno samostojnost. Glasnik nove vlade je sicer pozdravil vse »bratske arabske narode« in tudi Naserjevo Združeno arabsko republiko, toda pristavil, da Sudan »ne bo trpel prav nobenega vtikovanja v svoje notranje zadeve«.

Te besede so merile na Naserja, o katerem je znano, da je iskal v Sudanu zaveznikov za svoje vsearabske načrte. Pred kratkim se je sestal v Kairu celo z nekaterimi sudanskimi ministri, kar je vzbudilo v generalu Abudu sum, da nekaj pripravlja proti sosedni državi. Da bi razbil vse spletke, je general izvršil prevrat.

Demokracija pod kolesi

Dogodki v Sudanu pomenijo torej poraz za Naserja in obenem neuspeh za Sovjetsko zvezo. Zapad se je v tej deželi učvrstil.

Sudan, ki je 8 krat večji od Italije, a šteje manj ko 10 milijonov prebivalcev, je v toliko važen, v kolikor teče skozenj reka Nil. Če se Naser ne sporazume prej s Sudanci, ne more zgraditi slovitega jezusa pri Asuanu ob dolnjem Nilu, čeprav bi mu Moskva dala veliko posojilo. Sporazum z generalom Abudom bi dal zatorej zapadu v roke sredstvo, da ustavi sovjetsko gospodarsko prodiranje v Egipt in ostalo severno Afriko.

Dogodki v Sudanu dokazujejo istočasno, da pred kratkim osvobojeni temnopolti narodi niso še zreli za demokracijo in parlamentarizem. Od tod nedavni vojaški prevrati v Pakistanu (Indija), v Mezopotamiji ali Iraku in drugod.

Demokracija ima pač za pogoj primerno izobrazbo ljudstva, ki se lahko razvije le postopoma ter z velikimi napori in dolgotrajno vzgojo. To je globlji vzrok, da je sedaj tudi v Sudanu demokracija propadla.

NOVI KARDINALI

Papež je v nedeljo sprejel vse osebe državnega tajništva ter mu naznanil, da bo 15. decembra imenoval 23 novih kardinalov, med katerimi so milanski nadškof Montini, državni tajnik Tardini, beneški patriarh Urbani ter škofa v Berlinu in na Dunaju.

Predpisano število kardinalov od časa Siksta I. dalje, se pravi skoro 4 stoletja, ni smelo presežati več ko 70. Janez XXIII. bo število zdaj znatno povečal, že do danes vemo, da bo zbor štel 75 kardinalov, verjetno jih pa bo še več.

Italijanov bo, kot doslej vemo, 29, kardinalov drugih narodnosti pa 46. Italijani zavzemajo več mest, kot bi jim po njihovem številu pritekalo.

PREPOVED ATOMSKEGA OROŽJA IN MIR

Janezu XXIII. je poslal te dni čestitke tudi Koho Otani, poglavar najštevilnejše budistične ločine na Japonskem. V večtisočletni zgodovini budistične vere se je to prvič pripetilo.

V poslanici pravi Koho Otani, da bi obe največji Cerkvi na svetu morale sodelovati pri reševanju dveh za človeštvo sila važnih vprašanj: da se prepove jedrsko orožje in ohrani mir med narodi.

SEDEMLETKA

Moskovska Pravda je objavila sedemletni načrt, ki ga je dal odobriti Hruščev za gospodarski napredek in povzdig Sovjetske Rusije. Po njem bi se industrijska proizvodnja morala do leta 1965 povišati za 80 odstotkov, poljedelska pa za 65. Letina bo donasala kar 180 milijonov ton žita. Hruščev napoveduje, da bo tedaj prehrana prebival-

stva v Rusiji obilnejša in boljša kot v Združenih državah. Delovni urnik bo trajal tedensko le 30 do 35 ur.

Načrt, je rekel Hruščev, se bo pa mogel uresničiti, samo če bo dotlej vladal mir na svetu.

TUDI MAKS JIH ŽALI

Med goriškimi Italijani se že delj časa vrta vprašanje o spomeniku avstrijskemu vladarju Maksimiljanu I. Po smrti poslednjega goriškega grofa Lenarta je dežela l. 1500, kot znano, prišla pod Habsburžane. V spomin na dogodek so bili postavljeni marsikje, tako v Trstu, Gorici in Krminu, javni spomeniki cesarju Maksu.

Po prvi svetovni vojni so pa vsi poromali v muzeje. Pred časom je bila v Gorici sprota misel, naj se spomenik zopet namesti na javen prostor, in sicer pred goriški grad.

Toda v ponedeljek se je mestni svet prav na kratko odrezal: spomenik naj lepo ostane v muzeju na Kornu, ker bi na javnem trgu žalil italijanstvo teh krajev.

Nacionalisti se brez prestanka čutijo užaljene: danes jih izziva raba slovenščine na Glavnem trgu v Trstu, jutri spomenik že stoletja v zemlji trohnečega cesarja Maksa, pojutrišnjem bogzna kaj. Užaljeni žive, užaljeni umrejo.

Boj koroških Slovencev

Predstavniki vseh slovenskih organizacij na Koroškem so v torek izročili diplomatskim zastopnikom Amerike, Sovjetske Rusije, Velike Britanije in Francije na Dunaju skupno spomenico zoper zloglasni odlok, ki ga je 22. septembra izdal proti obveznemu poučevanju slovenščine na južnem Koroškem deželni glavar Wedenig. Isto spomenico so dostavili tudi avstrijski in jugoslovanski vladi ter sklicali obenem na Dunaju sestanek z domačimi in inozemskimi časnikarji, da jim pojasne položaj, ki je zadnji čas nastal na ozemlju slovenske manjšine.

Kako je z našim šolstvom v Avstriji, smo že obširno pisali. Takoj po zgubljeni vojni so koroški Nemci 3. oktobra 1945 vpeljali v slovenskih in narodno mešanih krajih obvezen pouk obeh deželnih jezikov za otroke obeh narodnosti. Te predpise je odobrila februarja 1946 tudi dunajska vlada ter jih označila pred zavezniki za *vzorno ureditev* manjšinskega šolskega vprašanja.

Kdo je kriv, da je Wedenig to *vzorno ureditev*, za katero se je dolga leta odločno zavzemal, ukinit?

Nacionalistični hujskači

V spomenici je razloženo, da so za to odgovorni v glavnem dve prosluli protislovenski organizaciji: Schulverein Südmark in Kärntner Heimatdienst, ki ju je Avstrija ob koncu vojne *razpustila*, ker so se v njih zbirali najhujši hitlerjanski zagrizenci in nasilniki.

Brž ko je bila mirovna pogodba podpisana ter so bili Slovenci spet v oblasti Nemcev, je pa avstrijska vlada obe organizaciji znova dovolila ter jima dala proste roke.

V vsej republiki se je začela po časopisju strupena gonja zoper obvezno poučevanje slovenščine. V državi in zlasti na Koroškem je nastalo neznošno protimanjšinsko ozračje, kateremu so na žalost podlegle vse *stranke* razen maloštevilne komunistične,

Ko je pod tem pritiskom Wedenig odredil, naj se starši sami svobodno izrečejo, ali še žele za svoje otroke slovenski pouk, je prišlo na Koroškem do nezaslišane sramote, da se je začel izvajati na Slovence podel uradni pritisk od družine do družine. Na starše so pritiskali in jim tudi grozili: 1. učitelji, 2. orožniki in policija, 3. deželni, 4. državni uradniki in 5. podjetniki ter veleposestniki.

To so delali, čeprav je bilo tudi po Wedenigovem odloku slehernno vplivanje na starše *strogo prepovedano*.

Vlada tepta zakone

Avstrijska oblastva niso zavoljo takega protipostavnega in nizkotnega pritiska na starše poklicala na odgovornost niti *enega svojega uradnika*.

In vendar so v Celoveu in na Dunaju gospodje dobro vedeli, da je Avstrija v mirovni pogodbi vzela nase še daljnosežnejše dolžnosti. V 7. členu se je obvezala, da »prepove delovanje vsem organizacijam, ki merijo na to, da odvzamejo hrvaškemu in slovenskemu prebivalstvu njegov narodni značaj in manjšinske pravice«.

Avstrija bi zatorej ne bila smela nikdar dovoliti društvoma Schulverein Südmark in Kärntner Heimatdienst, da se obnovita.

In če sta se že, bi ju bila morala razpustiti, brž ko je postalo vsej javnosti jasno, da je njun glavni program boj proti narodnim manjšinam.

Tega gospodje seve niso storili, temveč nasprotno začeli z bivšimi hitlerjanskimi strupenjaki celo — sodelovati. Večjega zaničevanja zakonov in mednarodnih obveznosti si je težko zamišljati.

Nemški nacionalizem je, kot vidimo, nezdravljiv! Taki ljudje, ponavljamo tudi danes, nimajo najmanjšega moralnega pooblastila se zavzemati za manjšinske pravice Južnih Tiroleev.

Sprejemi papeža Janeza XXIII.

Že dolgo časa ni Vatikan videl toliko gostov iz dežel onkraj »železne zavese« in vzhodnih držav kot prejšnji petek. Papež je sprejel veliko zastopništvo strokovnjakov pri Združenih narodih, ki se ukvarjajo z reševanjem stanovanjskega vprašanja. Med njimi so bili številni državljani iz Sovjetske zveze, Romunije, Poljske, Jugoslavije, Čehoslovaške, Bolgarije in tudi Izraela in Turčije. Mednarodni tisk vidi v tem dokaz, kako hitro se je Janez XXIII. znal priljubiti tudi svetovnonazornim nasprotnikom, ki so se prej izogibali Vatikanu.

Papež je izrazil veselje, da se je srečal s predstavniki izvedencev, posvečujočih svoje delovanje »tako širokemu, občutenemu in važnemu vprašanju naše dobe«. Življenje, je rekel, je dar božji in zato je vredno ga živeti, kot je dostojno.

Pri tem jih je spomnil na Kristusove besede: »Lisice imajo svoje brloge in ptice ne bá svoja gnezda, le Sin človekov nima, ka-

Po svetu

AMERIKA — V Long Beachu (Kalifornija) stoji kaj čudna hiša. Široka je le 3 in dolga 7 metrov, spodaj je sprejemnica, vrhu nje kuhinja, v podstrešju spalnica in otroška soba.

V ZDA je pred kratkim umrl 42-letni ameriški časnikar Ned Russel, ki se je pred 4 leti hudo ponesrečil z avtomobilom. In je odtlej več čas ležal v nezavesti.

RUSIJA — Od 20. julija 1955 do konca letošnjega oktobra si je moskovski Kremelj ogledalo 14 milijonov oseb.

V Petrodvoru so nedavno zgradili vodomet, ki je podoben drevesu. Deblo je iz jeklenih ceví, prevlečenih s svincem, listje pa je iz medenine.

INDIJA — Ljudje iz plemena Abors si strižejo glavo na ta način, da postavijo pod lase meč in nato tolčejo po rezilu.

FRANCIJA — Emile Gerlais sedi že približno 23 let prostovoljno v zaporu, kjer se prav dobro počuti. Ko ga spuste na svobodo, se trudi na vse načine, kako bi prišel spet pod ključ. Če ne gre drugače, obišče najbolj razkošno restavracijo, kjer si naroči najdražje jedi in pijače, a nič ne plača.

Mož je bil doslej obsojen že kakih 50-krat in pozna skoro vse francoske ječe.

ANGLIJA — Iz uradnih podatkov izhaja, da pri šoferskih izpitih v Angliji pade povprečno 45 odstotkov prijavitelcev.

IZRAEL — V živalskem vrtu vseučilišča v Tel Avivu se je pripetilo, da je miš, ki so jo dali kot hrano kobri, pregriznila kačji hrbtnico ter jo začela počasi jesti.

JUŽNA AFRIKA — V tej deželi uničijo šakali vsako leto skoraj pol milijona ovac in ostale drobnice. Za lov na te zveri so oblastva zato začela uporabljati poklicne lovce, ki poleg stalne plače prejemajo še posebno nagrado za vsakega ustreljenega šakala.

JAPONSKA — V bolnišnici v Tokiu je pred kratkim umrla 73-letna Tio Hasejama, ki je podlegla radioaktivnim opeklinam, pridobljenim ob bombardiranju mesta Nagasakija leta 1945. To je že 28. žrtev tedanjega radioaktivnega izžarevanja, ki je umrla po končani vojni, ne da bi bila vidno ranjena.

mor bi položil svojo glavo«. Jaz, ki sem Petrov naslednik, je pripomnil, sem prvi dolžan misliti na te besede in na načela, katera iz njih izhajajo. Dolžnost kristjana je se potruditi, da pomaga do stanovanja vsakomur, ki je brez njega. Če je že delo usmiljenja dati streho popotniku, koliko bolj je treba pomagati tistim, ki so stalno brez stanovanja?

Obiskovalcem je ob slovesu dejal, da z radostjo pridružuje svojo vneto njihovi, saj v bistvu obstoji njihovo delo v tem, kako bi prinesli »mir in zadovoljstvo slehernemu človeškemu srcu«. Ko jim je ponudil blagoslov, če ga hočejo sprejeti, so domala vsi poklekili.

Ob takih zares človeških in krščanskih prizorih, se nam spet nehote vsiljuje misel, kako malo se pri nas nekateri »pravoverci« drže papeževga zgleda. Kdorkoli ne misli v vsem natanko kot oni, jim je sumljiv, z njim nočejo stikov, pa naj bo komunist ali kaj drugega. Saj se niti z različno mislečimi slovenskimi katoličani nočejo razgovarjati. Krasno, pristno krščanstvo!

»Kmetje smo in kmetje ostanemo«

Janez XXIII. je zbudil v svetu čustva naklonjenosti tudi po svojih drugih človeških potezah. Predvsem s svojo gostoljubnostjo in demokratičnostjo.

Drugi papeži so izveštine obedovali sami, Janez XXIII. pa ima skoro vselej pri mizi goste. To je storil že koj na dan svojega kronanja. Na kosilo je povabil svoje tri brate in sestro, za številne nečake je dal prirediti obed v sosedni sobi.

Dan velike gostoljubnosti bo pa 25. november, ko bo papež Roncalli obhajal 77. rojstni dan. Za ta praznik je povabil v Rim skoro vse prebivalce rodne vasice Sotto il Monte. Ti ga ne nazivajo Vaša Svetost ali sv. oče, marveč don Angelo — gospod Angelo, kakor so ga vselej. Drugače ne dovoli, da bi ga imenovali.

Janezu XXIII. niti v pamet ne seže, da bi povzdignil svojih sorodnikov v plemiški stan, jih naredil za grofe ali kneze, kot so delali drugi papeži.

„Oblastva naj zavzamejo jasno in odločno stališče“

(Nadaljevanje s 1. strani)

V zadoščenje nam je, da ni člankar v Kat. glasu nič uvaževal sumenj in groženj v protislovenskem italijanskem tisku, marveč pisal o Narodnem svetu, kakor se mu je zdelo, da je prav.

Ne tako Demokracija! Ona je v jedru zastopala iste nazore kot Piccolo.

»NA DELO TOREJ, AKO JE DOBRE VOLJE«

Težnje tukajšnjih Slovencev po združevanju svojih sil, ki se zadnji čas zlasti med mladino pojavljajo, je tudi Demokracija označila za maslo komunistov in titovcev. V zadnji številki je napisala, da gre za poskus »oživitve frontaštva«, s katerim bi komunisti radi zavladali ostalim tukajšnjim Slovincem.

To piše, čeprav ve, da so v medstrankarskih ustanovah vse skupine, velike in majhne, enakopravne, da je tu sleherno preglasovanje in ukazovanje izključeno, ker morajo vsi sklepi biti *soglasni*.

Župan v Roncallijevi rojstni vasi je menil, da morajo ožji sorodniki vrhovnega poglavarja Cerkve biti, če drugo ne, vsaj »kavalerirji« ter se je s takim predlogom približal prefektu v Bergamu.

Toda ti so bili pametni in so se odlikovanju uprli: »Mi smo kmetje,« so odvrnili, »in hočemo kmetje ostati!«

NOVICE

PRISEGA TRŽAŠKEGA ŽUPANA

Dr. Mario Franzil je v torek položil prisego ustavi in s tem izpolnil zadnjo obveznost, ki mu daje pravico izvrševati županske posle.

Prva seja občinskega odbora bo, kot se zdi, 29. t. m., medtem ko se bo občinski svet sestel v prvih dneh decembra ter najprej razpravljal o prizivih, ki so ju vložili republikanci in fašisti, naj se ponovno proučijo volilni izidi, češ da sta bili obe stranki prikrajšani za nekaj glasov. Fašisti upajo, da bodo na ta način dobili še enega svetovalca (sedaj jih imajo 9), in sicer na račun republikancev.

POS LANIK CONFALONIERI

Za načelnika urada za zvezo med zunanjim ministrstvom in tukajšnjim generalnim komisaratom je bil imenovan poslanik Vitaliano Confalonieri. Njegov predhodnik dr. Pasquinelli je bil premeščen.

KER JE ŽALIL KRAVO

V Indiji velja krava za sveto žival. Zato je po ondotnih verskih predpisih prepovedano jesti njeno meso ali piti njeno mleko. Nad 70 milijonov se jih pase celo po mestnih vrtovih, ne da bi se jih kdo dotaknil. Pri tem pa vlada v Indiji pogostoma taka lakota, da milijoni ljudi umirajo.

Predsednik vlade Nehru vidi v tem nepotrebnem zametavanju živeža in je zato v nekem govoru dejal, da je po njegovem krava enaka konju. Ker je s tem žalil sveto žival kravo, so ga tožili na cerkveno sodišče.

Tista štirioglatá glava pri Demokraciji je postavila koprnenje slovenskega ljudstva in njegove mladine po skupni obrambi narodnega obstoja kar v okvir politike svetovnega komunizma in zlasti njegovih ciljev na zapadu. Demokracija in Piccolo si lahko podata roke!

Človek mora res strmeti, da je tolika politična kratkournost ali izprijenost mogoča med tukajšnjimi slovenskimi izobraženci. Naše preprosto ljudstvo je k sreči pametnejše in ima bolj zdrav čut za stvarnost in zakone življenja.

In ravno to ljudsko mišljenje je člankar v Kat. glasu uvaževal, ko je utemeljeval potrebo po ustanovitvi Narodnega sveta. »Na delo torej,« je zaključil svoje besede, »ako je res na pristojnih mestih dovolj dobre volje!«

Mi se s predlogom strinjamo. Sedaj je še na ostalih odgovornih ljudeh in skupinah, da tudi one jasno povedo ljudstvu in mladini, kaj mislijo in nameravajo.

Tržaškega

NABREŽINA

Pripravlja se zanimiva razstava

Županstvo je za četrtek, 20. t. m., sklicalo sestanek vseh kamnoseških industrijev in obrtnikov, katerim bo predlagalo, naj s sodelovanjem Urada za tujski promet, Trgovinske zbornice in drugih ustanov prihodnje leto prirede v občini razstavo različnih vrst domačega kamna in njegovih izdelkov.

Kot smo slišali, naj bi razstava bila v pritličju hotela ob morju v Sosljanu ter v bližnjem vrtu, ki sta last devinskega princa. Ta je v ta namen baje že brezplačno odstopil prostore. Nekateri pa predlagajo, naj bi razstavo priredili v okviru tržaškega velesejma, da bi prireditev bolj uspela.

MAVHINJE

Nujno potrebno javno delo

Pri železniškem podvozu blizu Vižovelj se je v nedeljo pripetila huda nesreča, katere žrtev je postal 30-letni Josip Trampuž iz Praprota. Ko se je na motornem vozilu peljal proti Cerovljem, je v ozkem podvozu tresčil v neki tovornik, ki je prihajal iz nasprotne smeri. Trampuž se je hudo ranil po glavi in več delih telesa ter so ga zato odpeljali v tržaško bolnico, kjer se bo moral zdraviti, če pojde vse srečno, 30 dni.

Ob tej nesreči moramo oblastva spet opozoriti, da je nujno potrebno zgraditi pri Vižovljah čimprej nov podvoz. Sedanji je odločno preozek in mu poleg tega na eni strani takoj sledi oster ovinek, tako da voznik sploh ne more ugotoviti, ali z nasprotne strani prihaja kako vozilo. V podvozu samem pa ni mesta za dve. Prehod čez železnico v Vižovljah pa je zaradi številnih vlakov skoraj vedno zaprt. Oblastva bi morala to zadevo temeljito proučiti in jo čimprej rešiti.

ZGONIK

Seja občinskega sveta

Prejšnji četrtek je bila izredna seja občinskega sveta. Svetovalci so izvolili novo volilno komisijo in novi odbor občinske podporne ustanove ter odobrili en milijon 102 tisoč lir za nakup nekaj več kot 2 tisoč kv. metrov zemljišča za novo šolo.

Župan Pirc je pojasnil, da se šola ni še zgradila, ker so razne komisije najprej zavlačevale odobritev gradbenega načrta in se nato spotikale nad številom učilnic. Navedel je vrsto svojih posredovanj in na koncu izrazil upanje, da bo važno delo v kratkem izvršeno.

O šoli, ki naj bi se ustanovila v Briščikih, pa je g. Pirc dejal, da je oblastva v Trstu nočejo odpreti, češ da ni predvidena v londonskem sporazumu. Ta namreč določa, katere slovenske šole se morajo ohraniti, ni pa v njem rečeno, da se smejo ustanoviti nove. Prefektura nadalje trdi, da more vprašanje šole v Briščikih rešiti le ministrstvo za prosveto.

Občinski možje so ugotovili, da je šola v Briščikih zelo potrebna in da je treba zato vztrajno zahtevati, naj jo oblastva odpro. Dokler se pa to ne zgodi, so predlagali, naj se otroci brezplačno vozijo z avtobusom v šolo na Opčinah.

Župan je tudi obrazložil, zakaj niso še odprli otroških vrtcev v Gabrovcu in Zgoniku. Obljubil pa je, da se bo pouk pričel najkas-

neje v dveh tednih. Svet je nato odobril spremembo v pravilniku konzorcija za trošarino. Medtem ko je občina doslej prispevala za stroške znesek, ki je bil določen na osnovi števila prebivalcev, bo odslej plačevala le odstotek pobrane trošarine, katerega bodo določili skupno z ostalima občinama, to je z Nabrežino in Repentabrom.

SEMPOLAJ

V noči med ponedeljkom in torkom se je na avtocesti v bližini Proseka hudo ponesrečil 30-letni domačin Ivan Legiša. Ko se je na motornem kolesu vračal domov, je nenkrat zgubil ravnovesje ter se zaletel ob občestno skalo. Zdi se, da je nesrečo povzročil avto, ki je prihajal z nasprotne smeri, a ni ob srečanju z motornim vozilom znižal luči.

Legiša so odpeljali v bolnišnico, kjer so mu ugotovili več ran na glavi in ostalih delih telesa. Vaščani mu želimo, da čimprej okreva.

SV. IVAN

Ravnatelj za javno šolstvo prof. Udina je v sredo sprejel predstavnike odbora za slovensko šolstvo, ki so mu obrazložili vrsto vprašanj v zvezi z našo šolo. Med drugim so razpravljali o gradnji nove slovenske višje gimnazije, za katero je generalni komisar bil določil 300 milijonov lir. Prof. Udina je pri tem izjavil, da bodo novo poslopje sezidali pri Sv. Ivanu, in sicer v bližini slovenske srednje šole.

Na sestanku so tudi govorili o novem hišniku na slovenskih srednjih šolah pri Sv. Ivanu, o katerem, smo zadnjič pisali, da ne obvlada našega jezika. Veseli nas, da je prof. Udina sprejel naše stališče ter obljubil, da bo na omenjeni šoli nastavljena oseba, ki bo dobro govorila tudi slovenski.

ŠE O DEŽELNI SAMOUPRAVI

Konec tega tedna odpotuje v Rim predsednik pokrajine prof. Gregoretti, ki bo zastopnikom vlade podrobno obrazložil svoj osnutek statuta za novo deželo Furlanijo-Juljsko krajino. Zadeva je važna, ker se zdi, da bo parlament izglasoval novi statut že pred koncem tega leta. Prof. Gregoretti bo, kot je obljubil, odločno zagovarjal stališče, da mora Trst postati glavno mesto dežele ter da mora tržaška pokrajina dobiti široko zakonodajno in gospodarsko avtonomijo. Proti temu so se pa, kot znano, postavili zlasti furlanski demokristjani, ki so te dni na posebnem sestanku ponovno zahtevali, naj bo Videm glavno mesto bodoče dežele.

CESTITAMO!

V župni cerkvi na Repentabru sta si v nedeljo obljubila večno zvestobo dr. Jakob Kandut iz Ukev v Kanalski dolini ter gdč. Hedvika Kavčič, učiteljica pri Sv. Ivanu v Trstu.

Novemu paru želijo prijatelji in znanci mnogo sreče in božjega blagoslova v novem življenju. Cestitkam in voščilom se pridružujeta uredništvo in uprava Novega lista.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE V TRSTU

V soboto, 22. nov., ob 21. uri v Prosvetni dvoran
v Gorici, Korzo verdi 1
krsna predstava
v nedeljo, 23. novembra, ob 16. uri
ponovitev

GIGI

Igra v dveh dejanjih

Dramatiz. Anita Loos po noveli pisateljice Colette

Virgilu Ščeku v spomin

Medtem so s krampi, kladivi in železnimi drogovi neusmiljeno razbijali po tiskarskih strojih. Pokvarili so en majhen in dva velika brzotiskalna stroja in vso rotacijsko pripravo. Škoda, ki so jo zakrivali, je bila ogromna.

Da bi nemoteno izvršili svoj načrt, so zastražili vse izhode ter poskrbeli, da se ni nihče ganil z mesta. Svoje delo so hoteli zaključiti s požigom poslopja.

Vsepovsod so po prostorih stikali za bencinom, a ga k sreči niso našli. Zažgali so le nekaj bal papirja, ki pa niso zadostovale, da bi zgradba zagorela v plamenih.

15.

Dr. E. BESEDNJAK

PROTEST POLITIČNEGA VODSTVA

Da bi jih pri »delu« nihče ne motil, so fašisti razpostavili svoje straže tudi na cestnih vogalih ter jim ukazali, naj pošiljajo v tiskarno sproti sporočila, ali je zunaj vse »varno«.

Iz poslopja je bilo popolnoma nemogoče poklicati koga na pomoč: da bi kdo ne mogel priti v stik z zunanjim svetom, za to so že skrbeli fašisti z orožjem.

Šele ko je zločinska tolpa ob 3. uri zjutraj odšla, sta dva tiskarja lahko stopila v zvezo s policijo, ki je poslala zatem 6 mož stražit naše prostore v ulico Sv. Frančiška.

Samo golemu naključju se je treba zahvaliti, da tisto noč tiskarna ni zgorela. Oblastva so bila dobro poučena, kako fašisti že delj časa groze Edinosti, pa niso prav ničesar naredila, da bi dnevnik vzela v zaščito.

Če bi bil obstanek lista odvisen samo od varuhov reda in zakonitosti, bi od poslopja Edinosti ne bil ostal niti kamen na kamnu.

Prirodno je, da je vodstvo Političnega društva Edinosti proti takim razmeram najodločneje protestiralo. Iz Trsta sta bili poslani dve ostrji brzojavki v Rim (ena je šla na predsedništvo vlade, druga na Osrednji urad za nove pokrajine), v katerih so zahtevali Slovenci, naj državna oblastva že enkrat zajamčijo našemu ljudstvu »varnost osebe in imetja«.

Nočni napad na tiskarno Edinost je naredil seve velik vtis na slovensko javnost. Kamorkoli si prišel, si slišal ljudi, kako se naglas zgražajo.

V Avstriji je naš narod marsikaj hudega doživel, tako očitnih nasilstev in nezakonitosti pa nikoli. Kar je Slovence najbolj razburilo, je bila zlasti brezbržnost oblastev, katerim je bila naložena dolžnost, da skrbijo za red in varnost v mestu. Naše ljudstvo je imelo vtis, da je brez zaščite, izročeno na milost in nemilost samovolji fašistov.

In policija je morala vedeti, da se proti Slovincem nekaj snuje. Saj so fašisti že pred nekaj dnevi v svojem časopisu vsej javnosti naznanjali, da imajo proti Slovincem pripravljeno »zelo prepričevalen program, ki ga bodo izvedli do kraja, ne da bi se pri tem ozirali na kakšno napačno usmiljenje ali kazali kako šibkost.«

(Nadaljevanje na 5. strani)

— Dopisi iz Goriške —

GORIŠKI OBČINSKI SVET

Prejšnjo sredo je bila seja goriškega mestnega sveta. Pred razpravo je komunistični svetovalec Battello predlagal, naj se čimprej skliče sestanek predstavnikov mestnega avtobusnega podjetja ATA in delavskih zastopnikov. Občina naj na sestanku posreduje, da se vzpostavi pravičen odnos med upravo podjetja in uslužbenci. Ti so namreč prejšnji teden dvakrat po dve uri stavkali, ker je podjetje odpustilo z dela enega uslužbenca, češ da se je udeležil stavke! Župan je Battellov predlog sprejel.

Nato je svet par ur razpravljal skoraj samo o goriški livarni SAFOG. Tu se nemiri nadaljujejo, ker ministrstvo za državne udeležbe ni doslej še dalo popolnoma zanesljivega jamstva, da bo 180 uslužbencev ponovno zaposlenih v livarni, potem ko jih bodo zaradi preusmeritve proizvodnje začasno odpustili z dela. V razpravo so posegli svetovaleci raznih političnih skupin, ki so bili vsi več ali manj naklonjeni predlogu socialiste Pizzula in komuniste Battella, da naj občinski svet takoj odpošlje posebno zastopstvo v Rim, da se reši vprašanje livarne v korist delavstva in gospodarstva v goriški pokrajini.

Predstavniki monarhistov, liberalcev in misovcev, se pravi Pedroni, prof. Attems in prof. Venutti, so kot načelni nasprotniki kakršnegakoli poseganja države v gospodarsko življenje izjavili, da je vsa kriza v industrijskih podjetjih IRI treba pripisati osovražnemu »statalizmu« ter pri tem hvalisali zasebno industrijsko lastnino. Predstavniki saragatovcev dr. Devetag pa jim je takoj odgovoril, da bi bili mnogi delavci in uradniki goriške livarne že davno brez kruha, če bi bila SAFOG zasebno podjetje.

Demokristjan Calderini se je odločno uprl Battellovemu predlogu, da se na račun občinske blagajne takoj odpošlje v Rim posebno zastopstvo, ker bi to bila nezaupnica vladi, ki se je požrtvovalno trudila, da to prevažno vprašanje ugodno reši v splošno zadovoljstvo. Bolje je s posredovanjem nekaj časa počakati. Ker so se tudi te seje udeležili mnogi delavci Safoga, jih je moral župan večkrat opomniti, da bo dal izprazniti dvorano, če ne nehajo motiti z raznimi opazkami poteka razprave.

Tedaj se je dr. Sfiligoj prijavil k besedi ter stavil umesten predlog, da naj se čimprej skliče sestanek predstavnikov vseh političnih skupin, ki naj zadevo temeljito preučijo in sklenejo, kdaj in kako naj se posreduje v Rimu. Njegov predlog so podprli predstavniki vseh političnih skupin. Tudi svetovalec Bratuž je županu toplo priporočal, naj založi ves svoj vpliv, da se kriza v livarni čimprej ugodno reši.

Ta sestanek je bil na županov predlog že v petek, prihodnji pa bo v četrtek, 20. novembra.

IZ DOBERDOBA

V sredo preteklega tedna je imel naš občinski svet redno sejo.

Med drugim so izvolili komisijo treh članov (župan A. Jarc, Karel Lavrenčič, Rado Lakovič), ki naj določi najprimernejši kraj v vasi za spomenik padlim v drugi svetovni vojni.

Svet je nadalje sklenil najeti dolgoročno posojilo 6 milijonov lir za gradnjo otroškega vrtea in materinske posvetovalnice; tri milijonsko posojilo pa bo občina najela pri Tržaški posojilnici, da krije primanjkljaja obračunov za leti 1955 in 1956.

Občinski očetje so odobrili tudi nakup zemljišča za zgradnjo stanovanjske hiše v Jamljah. Nova stavba bo imela šest stanovanj in bo zgrajena na zemljišču Jožefa Pahorja.

Svet je končno odklonil odstop svetovalca Mira Ferletiča ter sklenil, da se popravi-jo streha, okna in vrata doberdobske ljudske hiše.

IZ PODGORE

Med predstavniki delavskih organizacij in lastniki industrijskih podjetij za izdelovanje umetnih tkanin je bilo v Rimu že več sestankov, da bi preučili obnovo delovne pogodbe. Zadnji sestanek je bil v ponedeljek preteklega tedna. Razgovori doslej še niso obradili polnega uspeha za delavce, ki zahtevajo, naj se delovni pogoji izboljšajo in vzpostavi stanje, ki velja za delavce kemične industrije.

Tudi naši delavci iz rayon oddelka se bodo sestali, da določijo zahteve, ki jih bodo predložili Zvezi industrijcev v Gorici.

Z VRHA

Vrhovce je močno razveselila vest, da bodo že spomladi začeli graditi kraški vodovod. Najprej bodo postavili vodni zbiralnik in črpalke v Zdravščini ter na Vrhu.

VLJUDNOSTNI OBISKI

Prejšnji torek je jugoslovanski generalni konzul v Trstu dr. Žiga Vodušek obiskal goriškega prefekta dr. Nitrija, v četrtek pa župana dr. Bernardisa. Z obema oblastnikoma se je dalj časa prijazno razgovarjal.

V zadnjem času se vsa Gorica živo zanima za obnovo železniškega prometa med goriško južno postajo in svetogorsko v Jugoslaviji ter za zgradnjo avtomobilske ceste preko Rdeče hiše.

IZ ŠTEVERJANA

V nedeljo smo še z večjo slovesnostjo in versko vnetostjo kot običajno obhajali zahvalnico. Saj smo bili dolžni posebno letos dobremu Stvarniku zahvalo, ker je naše vinograde in sadovnjake obvaroval pred točo. Ni čudno, da se je zahvalnice udeležila zlasti lepa množica moških.

Z napredkom naše občine nismo sicer Števerjanci prav nič zadovoljni. Številna javna dela, ki nam jih oblastva leta in leta obljublja, ne gredo izpod rok. Električne luči doslej še niso napeljali, čeprav je o tem že večkrat razpravljala občinski svet in so bili v ta namen nakazani 4 milijoni. Tudi z gradnjo osnovnih šol na Valerišču in v Jazbinah ter otroškega vrtea ni še nič. Poleg tega vsi nasveti pametnih občanov niso prav nič zalegli: proti volji ogromne večine staršev, ki povečini stanujejo v dolenjem koncu vasi, je večina občinskih svetovalec sklenila, da se otroški vrtec sezida v gorenjem koncu. To je v bližini ljudske šole, ki so jo pred nekaj dnevi začeli popravljati. Sodimo, da bi Kmetско-delavska zveza morala izdelati temeljit načrt, po katerem bi se s posredova-

(Nadaljevanje na 6. strani)

Virgilu Ščeku v spomin

(Nadaljevanje s 4. strani)

Njihov list si je upal označiti naš narod za mrčes in pristavil: »Mi smo voljni pre-zreti, da živi ta mrčes v naši sredi, toda osnovni pogoj je, da tiho plesni v senci. Sicer bodo Jugoslovani (mišljena je slovensko-hrvatska manjšina v Julijski Krajini ur.) imeli priliko **grenko razmišljati** o posledicah.«

Te besede in grožnje smo brali mi in brala jih je tudi policija, a ni mignila s prstom, da bi nas zaščitila.

In kakšen naj bi bil »prepričevalni program« fašistov, je vedel ves svet. Saj so črnosrajčniki bili dotlej že trikrat naskočili tiskarno in uredniške prostore Edinosti.

ODPOR DO KRAJA

Toda čeprav smo imeli občutek, da smo od države zapuščeni, smo bili sklenili briniti pravice in svobodo naroda do kraja, pa naj se zgodi karkoli. V tem smo videli svojo dolžnost, kateri bi bilo od nas nečastno se izneveriti. Naše delo je bilo neprijetno, ali nujno potrebno. Nekdo ga je moral opravljati.

Takoj po napadu na tiskarno sem 9. februarja priobčil uvodnik v Edinosti, kjer sem fašistom med drugim rekel: »Vi ste drzni in napadalni, vendar vedite, da ima naše ljudstvo več kremenja in ponosa v sebi od vas... Vi lahko delate, kar hočete; vi nam morete razbiti vse, kar imamo, vi lahko napadate in pretepete naše ljudi, toda povemo vam, da bo ves vaš uspeh — velika ničla. Imeli boste priliko, da se o tem prepričate. Videli in spoznali boste kmalu, da vaše dejanje ni vam, temveč nam v korist. Čim bolj se boste v nas zaganjali, tem bolj se bodo strnile in krepile naše vrste na Primorskem. Naše ljudstvo se bo postavilo kot en moč na našo stran. Vaše nasilno delovanje je največja in najuspešnejša agitacija za naše delo med ljudstvom.«

»PREROKUJEMO VAM...«

»Vaši voditelji«, je še rečeno v Edinosti, »bi morali razumeti, da zdrav, mlad, čil nagrod na vaša groba nasilja ne more drugače odgovoriti kakor z organiziranim duševnim odporom. Prerokujemo vam, da pomeni vaš oboroženi napad na našo tiskarno za nas le nove naročnike. Vsi vaši napori so zaman.«

»Ves vaš trud pomeni potrato energij, ki vam le škoduje. Svetujemo vam zato, da varčujete s svojimi silami, da z njimi umno gospodarite... Zbijte si enkrat za vselej iz glave, da nas boste z revolverji in železnimi drogovi preverili o pravičnosti in sijajnosti razmer. Kdor hoče naše kmete in delavce sprijazniti z razmerami, jim mora nuditi namesto železnih drogov gospodarske, narodne in politične pravice, ki omogočajo ljudski napredek in splošno socialno svobodo.«

Kar je Edinost pred 37 leti napovedovala se je, kot je zgodovina dokazala, skoro do pičice izvršilo. Nasilje, v katerem so fašisti videli edino sredstvo za reševanje vprašanja slovensko-hrvatske narodne manjšine v Italiji, jih ni privedlo nikamor.

(Nadaljevanje)

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

IZ ŠEMPETRA SLOVENOV

Če o Slovencih lahko splošno rečemo, da so razkropljeni po vsem svetu, tembolj upravičeno to trdimo o Beneških Slovencih in zlasti o Rezijanih. Pogosto vso Beneško Slovenijo globoko presunijo žalostne vesti o smrtnih nesrečah naših rojakov v tujini, posebno v Belgiji. Večkrat pa se naša srca tudi razveselijo, ko zvemo, kako so se mnogi naši ljudje s poštenim in napornim delom uveljavili v tujem svetu, bodisi v Evropi ali kot naseljenci na drugih celinah. Tako nas je močno zradostila vest, ki smo jo pred kratkim brali v Matajurju.

Znano je, da najdemo Rezijana v Avstriji, na Madžarskem, v Jugoslaviji, Franciji, Nemčiji, Švici, Holandiji in drugod.

A največ Rezijanov je v Luksemburgu. Tja so se izselili, zlasti po drugi svetovni vojni. Vseh skupaj jih je tam okoli 300. V času med prvo in drugo svetovno vojno sta se dva Rezijana s svojo spretnostjo in podjetnostjo tako povzpela, da sta postala lastnika dveh tamkajšnjih največjih gradbenih podjetij in sedaj sprejemata na delo samo svoje rojake. Pravijo, da bo prihodnje leto odšlo k njima še kakih 200 izseljencev iz naše občine. Podjetji sta namreč prevzeli več velikih del.

V Luksemburgu lahko srečaš Rezijana v vsaki ulici in na vsakem oglu. Najlepše pa je, da vsi živijo složno ter govore med seboj v domačem narečju. Mednje zahaja vsakih 14 dni slovenski misijonar iz Metzja v Franciji, da jim deli sv. zakramente, jih uči vero in jim pridiga v materinščini. Tako je za naše Rezijane v Luksemburgu sv. vera zares prava in učinkovita duhovna hrana ter živodajna tolažba. Tam je naša mala svobodna, srečna in zadovoljna Rezija! Saj mi Rezijani doma se ne moremo niti spovedati v svojem domačem narečju! Kako žalostno je na svetu in kako vera porazno peša povsod

tam, kjer ne smeš imeti duhovnika, s katerim se lahko pogovoriš in vsaj izpoveš grehov v materinščini!

IZ RAJBLJA

V Milanu je pred nekaj dnevi umrl v 88. letu starosti inženir Bernardin Nogara. V velikih industrijskih krogih je bil zelo znan. Pred leti je bil tudi upravitelj vatikanskih imetij. Prejšnji videmski nadškof je bil njegov ožji sorodnik.

Poznali smo ga tudi dobro Rajbeljci, saj je v naše kraje vedno rad zahajal. Spadal je med prve delničarje rajbeljskih rudnikov in bil lastnik skoro vseh gozdov od Rajblja do Nevejskega sedla. Ko je še bil med lastniki naših rudnikov, se je rudarjem bolj godilo, kot se jim na žalost pod današnjim gospodarjem. Zato ga bodo ohranili mnogi rudarji v blagem spominu.

IZ KORIT V REZIJU

Prebivalci Korit živijo v zelo težkih razmerah, ker nimajo nobene ceste, ki bi vezala njihovo vas z dolino. Edini mostiček preko potoka je nevaren in ljudje si morajo sezuti čevlje, če hočejo priti na drugi breg.

Pred nekaj dnevi pa je naša občinska uprava prejela iz Rima obvestilo, da je država nakazala dva milijona in pol lir za zgradnjo kolovozne ceste, ki bo vodila iz Stolbice v Korita. Ker znesek nikakor ne zadostuje za celo cesto, bo morala za njeno dograditev prispevati občina iz svojih sredstev. Če to ne pojde, bo pač morala država pomagati še z novim prispevkom. Zanimarjena vas cesto nujno potrebuje.

POPRAVEK!

V zadnjem dopisu iz Šempetra Slovenov smo poročali o pogrebu 60-letnega občinskega svetovalca Ivana Kozena. Pokojnik se je pa pisal **Koren** in ne tako, kot smo zadnjič pomotoma objavili.

Dopisi iz Goriške

ŠTEVERJAN

(Nadaljevanje s 5. strani)

njem pri oblastvih mogla čimprej izvesti razna javna dela v naši občini.

Tudi letos sta Kmetsko-delavska zveza in bivša Osvobodilna fronta položili na vernih duš dan vsaka po en venec na spomenik padlim. Tega pa ni letos storilo naše županstvo. Vsi vaščani so bili zaradi tega vznevoljeni, saj je spoštovanje do rajnih in še posebno do padlih v obeh svetovnih vojnah našemu človeku že prirojeno. Nevolja pa je dosegla vrhunec, ko smo zvedeli, da županstvo ni letos položilo venca zato, ker je prefekt dr. Nitri lani prestrašil našega župana, da v bodoče ne bo več odobril izdatkov v ta namen. Toraj tako daleč smo že, da skušajo oblastva ovirati celo spoštovanje vojnih žrtev, čeprav je vsemu svetu znano, da tudi Italijani ne goje do svojih žrtev nič manj spoštovanja kot mi Slovenci. Upamo, da se tako nekulturno ravnanje ne bo nikdar več ponovilo. Zato naj naše županstvo prihodnje leto brez strahu obnovi svojo navado in, če mu bo prefektura delala takšno sitnost, naj pravočasno obvesti slovensko javnost, ki bo že našla pota, da se proti nezakonitemu postopku pritoži pri ustavnem sodišču.

Prejšnji četrtek smo na domačem pokopališču položili k večnemu počitku 38-letno Cvetko Terpin, roj. Maraž. Pred kratkim so pokojnico operirali v goriški bolnici zaradi slabosti srca, a ko so jo pripeljali domov, je kmalu umrla. Pokojnica zasluži, da se je v listu spomnimo, saj je bila zavedna Slovenka, izredno verna in dobra mati ter je vzorno vzgojila 16-letno hčerko. Zato jo je spoštovala vsa vas, ki se je v obilnem številu udeležila njenega pogreba, čeprav je bil na delavnik. Blagi pokojnici naj sveti večna luč. Sorodnikom, zlasti še hčerki, izrekamo globoko sožalje.

58

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

R. B.

Zaznamovana sta bila za grehe svoje in svojih prednikov! Rudolf je v svoji razboljeni duševnosti mislil, da mu zaradi političnih razmer in zaradi javnega škandala ni več odprta pot nazaj v življenje. Naredil je križ sam nad seboj. Sklenil pa je potegniti s sabo v prepad tudi dekle, ki je v svoji ljubezenski zanesenosti privolilo v usodni korak.

Zadnja ura odbije

Dva dni pred smrtjo je prestolonaslednik na skrivnostan način izročil grofici Larisch skrinjico s tajnimi papirji, ki so z nadvojvodo Orthom izginili neznano — kam.

Še isti dan ali morda en dan prej je Rudolf imel hud nastop z očetom. Gotovo je Franc Jožef očital Rudolfu njegove veleizdajniške naklepe in je zahteval od njega, naj pretrže odnose z baronico Vetsero.

Po tem burnem razgovoru, zadnjem z očetom, je Rudolf sklenil, da se umakne s poti. Ni več znal plavati v vrtincu življenja. Mor-

da so mu pa celo v lastni družini ali vsaj v njemu politično nasprotnih krogih spletili zanko, ki ga je zadržala.

Dne 29. januarja 1889 je cesar razposlal vabila za skupno družinsko kosilo. Rudolf se je opravičil, da je bolan. V resnici se je pa odpeljal v dve uri oddaljeni lovski gradič Mayerling blizu kopališča Baden. Še isti dan je prestolonaslednikov zaupni kočijaž Bratfisch pripeljal skrivaj Mary Vetsero v gradič. Tam zbrana vojvoda družba, med katero sta se nahajala vojvoda Filip Sški-Koburg in grof Hoyos, za dekletov prihod sploh ni vedela. Za naslednje jutro je bil napovedan lov na jelene. Zvečer je družba še sama popivala, ker se je prestolonaslednik zgodaj umaknil v svoje sobane.

Naslednje jutro so lovci že sedeli na konjih, psi in poganjači so že šli preganjati divjačino, ko prisopiha na dvorišče osební Rudolfov strežaj Loschek s poročilom, da trka in trka na gospodarjeva vrata, z se nihče ne

oglaši. Grof Hoyos se odpravi s slugo po stopnicah navzgor pred zaklenjena vrata. Trkata. Nič! S silo vlomita v sobo.

Strašen, krvav prizor se jima je odkril! Na robu postelje sloni prestolonaslednik. kri mu teče iz ust. V glavi zija strahovita rana. Poleg na postelji leži pokrito žensko truplo. Mary s strelom v glavi!

Grof Hoyos je tekel na bližnjo postajo, kjer je ukazal ustaviti brzovlak, ter se je z žalostno novico odpeljal na Dunaj. Javil se je pri generalnem pobočniku grofu Paaru in ga naprosil, naj naznani strašno vest Francu Jožefu. Toda ta si ni upal pred cesarja. Poiskali so cesaričinega dvorjanika grofa Nopesa, ki je ves iz sebe naložil težko nalogo cesaričini zaupnici Idi Ferenczyevi.

Elizabeta je s svojim učiteljem grščine pravkar študirala Homerja. Učenje klasičnih ved je pomenilo zanjo nekakšno razvedrilo.

Cesarica je bila nevoljna, ker jo dvorjanica moti. Šele ko je ta vsa bleda izjecljala, da prinaša dvorni mojster važne novice od cesarjeviča Rudolfa, je Elizabeta odpuščala grškega učitelja. Nopesa je v kratkih besedah povedal, kaj se je v Mayerlingu zgodilo. Mati — zdaj ni bila več cesarica — se je pod udarcem zgrudila na tla.

Zunaj so se zaslišale žvenketajoče ostroge cesarja.

(Dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Duhovniška revija »Nova Pot«

V Ljubljani izhaja duhovniško glasilo Nova pot, ki ga izdaja Cirilmetodijsko društvo katoliških duhovnikov Slovenije. Izhaja že deseto leto in zadnji dve je dobilo značaj prave književno-filozofske revije. Prejšnja leta so se smeli naročiti nanjo samo člani Cirilmetodijskega društva, letos pa se lahko naročijo nanjo tudi drugi. Izhaja vsake tri mesece kot trojna številka na okrog 150 straneh. Prinaša bogoslovne, moralno-filozofske, gospodarske in politične razprave, pa tudi pesmi, novele in knjižne ocene ter obvestila iz tujega kulturnega življenja, zlasti o novih knjigah. Odgovorni urednik je bogoslovni profesor in pisatelj dr. Stanko Cajnkcar. Med glavnimi sodelavci pa so letos Maks Miklavčič, Janez Janžekovič, Franc Smon, France Lipičnik, Janez Golob, kar je verjetno psevdonim, enako kot Hotimir, Alojz Kocjančič, Jože Savora, opat Josip Edgar Leopold, Fran Saleški Finžgar, dr. Vinko Močnik, dr. Roman Tominec in drugi.

V prvi letošnji številki najdemo med drugim venec zelo lepih pesmi Janeza Goloba pod skupnim naslovom Znamenja. Ciklus obsega sedem pesmi, polnih pritažene groze in surrealističnih prividov.

V drugi trojni številki pa so naslednji pomembnejši prispevki: esej Krščanske misli o marksistični morali avtorja, ki se je podpisal le z začetnicama E. K., kar morda odgovarja imenu Edvarda Kocbeka, ki je sodeloval tudi lani z odličnimi Pariškimi zapiski; predmet pisca E. K. razvija dalje Stanko Cajnkcar pod naslovom Nekaj zaključkov iz

članka Krščanske misli o marksistični morali; Josip Edgar Leopold piše o Trpljenju odporniškega gibanja v drugi svetovni vojni in podaja v spisu zgoščeno zgodovino evropskih odporniških gibanj med drugo svetovno vojno; Stanko Cajnkcar je pripeval Eseje o sociologiji; dr. Roman Tominec piše o stavbeniku Plečniku in nekdo pod začetnicama B. B. o Plečnikovi umetnosti v Prekmurju.

Revija je v splošnem zelo zanimiva in tudi aktualna.

KULTURNE VESTI

• Kot je poročal tržaški radio v svojih kulturnih oddajah, je Državna založba Slovenije po pol letu vrnila Edvardu Kocboku rokopis drugega dela Tovarišije, ki nosi naslov Listina. Rokopis obsega okrog 500 strani. Ni znano, zakaj Državna založba ne bo izdala tudi drugega dela, ko je izdala prvega.

• Slavni avstrijski dirigent Herbert von Karajan se je nedavno poročil z devetnajstletno francosko manekenko Elette Mouret. Če bo dirigiral z enakim uspehom tudi v družini, se še ne ve.

• Film Ana iz Brooklyna, v katerem igra Gina Lollobrigida vlogo italijanskega dekleta, ki je poročila ameriškega milijonarja, nato pa si pride v domovino iskati drugega moža in se pri tem obnaša prav po »ameriško«, je naletel pri italijanskih kritikih na zelo slab sprejem. Gini Lollobrigidi očita-

jo neokusnost pri razkazovanju njenih sicer ne več čisto mladih, a dobro ohranjenih čarov, filmu pa »cukrenost« in zlaganost. Proizvodnik filma je njen mož Milko Skofič. Pri občinstvu, ki ne da nič na umetniške filme, pa ima film precej uspeha.

• Med snemanjem filma Kralj Salomon in kraljica iz Sabe je umrl v Španiji, zadet od srčne kapi, filmski igralec Tyron Power. Film je bil dokončan do 80%. Vse prizore, v katerih nastopa Tyron Power, bodo morali še enkrat posneti. Novi Salomon bo Yul Brynner. Kraljico iz Sabe igra Gina Lollobrigida. Zanimivo je, da bodo ostali v filmu prizori, v katerih nastopa Tyron Power kot Salomon mladenič brez brade.

• Najslavnejši sodobni dramatik je Tennessee Williams. Vsaka krstna predstava njegovih dram je svetovni dogodek.

• Nedavno je obhajal osemdesetletnico rojstva znani ameriški pisatelj Upton Sinclair. Zanimivo pa je, da ga mnogo bolje poznajo evropski kot pa ameriški bralci. Njegovi romani imajo močno socialno tendenco. Največ so ga prevajali Nemci v času pred Hitlerjevimi prihodom na oblast. Tudi v slovenščino je prevedenih nekaj njegovih romanov.

KROZEK MLADIH IZOBRAZENECV - TRST

vabi na sestanek, ki bo v petek, 28. novembra, ob 20.30 v Trstu, ul. Commerciale 5/I. Na sporedu je predavanje pisatelja dr. Josipa Tavčarja:

KAJ NAJ BEREMO?

Televizija in branje

Kako televizija vpliva na branje knjig, zanimivo kaže poročilo washingtonske javne knjižnice o lanske sezoni: od 1. julija 1957 do 1. julija 1958 je ta knjižnica izposodila nad 87 tisoč knjig več kot v prejšnjem letu. Skupno je izposodila nad 2 milijona 322 tisoč del. Po mnenju knjižničarjev sta vplivala na to, da so si bralci izposodili več knjig, zlasti televizija in kino. Opazili so namreč, da se je po vsakem predvajanju kakih znamenitih knjižnih del v televiziji ali filmu povečalo povpraševanje po tistih knjigah. Veliko zanimanje vlada tudi za knjige piscev, ki jih intervjuvajo v televizijskih oddajah.

Zanimivo je tudi, da si otroci izposojajo vedno več knjig pesmi in hkrati tudi vedno več knjig o znanstvenih predmetih, ki so postali pereči v mednarodnem geofizičnem letu.

DRAGOCENOST

V Angliji so na dražbi knjižnih redkosti prodali za 5 milijonov lir Dantejevo Divino Comedio, tiskano brž po iznajdbi »črne umetnosti« že leta 1481. V izvodu se nahaja tudi 12 slik slovitega umetnika Botticellija.

EVANGELIJ V ARABSCINI

Papežu Janezu XXIII. je založnik Mondadori poklonil novi prevod evangelija svetega Janeza v arabščini. Ob strani je prevod v latinščini. Obsežno delo je pripravil msgr. Galbiati. Za prevode sv. Janeza se je papež zanimal že kot patriarh v Benetkah.

Zapiski pod črto

14. novembra: Tako mimogrede razmišljam o tem umetniškem klubu, ki si ga je ustanovila skupina slovenskih umetnikov v ulici Roma. No, ni kaj reči, odbor sestavljajo prav simpatični ljudje in nameni so prav dobri, tudi vabili so na levo in desno, ne da bi preveč gledali na barvne odtenke. Toda klub slovenskih umetnikov v Trstu, ki bi hotel biti resnično neodvisen, bi ne smel imeti svojega društvenega sedeža v prostorih izrazito politično pobarvane prosvetne organizacije. Boljša bi bila vsaka skromna sobica z vegasto mizo in majnimi stoli kjer koli drugje. Bila bi večje jamstvo, da bo to res klub svobodnih, neodvisnih umetnikov in Slovencev.

Tudi predavanja, ki so bila doslej v klubu, nekako niso v skladu s takim delom, kot bi pričakovali od kluba slovenskih umetnikov v Trstu. Zgodovina gledališča? Glasba? Zelo lepo, toda Slovenci na sploh in tržaški Slovenci še posebej se danes dušimo v problemih, ki jih ne utegnemo več ali pa jih ne moremo več sproti reševati, ker nimamo več moči za to, in se zato spreminjajo iz problemov za akademske in umetniške diskusije v pravo in resnično nevarnost za naš nadaljnji narodni obstoj. In teh stvari ni menda še nihče omenil v klubu, pa tudi najbrž ne bo. Bolj kot o zgodovini gledališča in modernih glasbenih oblikah bi nas zanimale obravnave o današnjem položaju in nalogah slovenskega umetnika na Tržaškem in v Sloveniji; o krizi sodob-

ne slovenske književnosti in njenih vzrokih; o tem, zakaj ni mogoče izdajati v Trstu slovenske revije; o dozdevni ali resnični nevarnosti, v kateri je danes Slovensko narodno gledališče v Trstu; o vzrokih, zakaj se slovenski človek tostran meja Slovenije tako brezbrizno vede do slovenske kulture in tudi do drugih pobud tukajšnjih slovenskih kulturnih in političnih organizacij; o resničnih vzrokih za klavno zivotarjenje slovenske kulture v Trstu spričo tolikoštevilna sposobnih ljudi; o tem, če ima danes slovenski umetnik dovolj moralnega poguma, da pogleda stvarnosti v obraz, ali pa skriva glavo v pesek; o brezbriznosti slovenskih založb za izvirna slovenska dela; in še o marsičem. Veliko stvari se mi zdi nujnejših kot akademsko razpravljanje v topli in prijazni dvorani v tisti palači v ulici Roma o zgodovini gledališča ali o moderni glasbi... (Naj oprostita Filip Kalan — tisti »Kumbatovič« zveni zelo snobistično in važno — in Pavle Merku: morda bi tudi onadva rajši govorila in razpravljala o čem drugem).

Dokler pa klub slovenskih umetnikov nima poguma in volje, da bi se spoprijel z resničnimi problemi slovenske stvarnosti, in se zdi, da se jim prej izmika, kot da jih išče, ni videti razloga, zakaj se je ustanovil. Predavanja o gledališču in glasbi bi lahko poslušali tudi kje drugje. Kolikor vem, je v Trstu precej družtev, ki bi rada prirajala tedenska predavanja, pa ne morejo dobiti predavateljev. Merkuja in Kalana bi bili prav veseli, v tistih dvoranah v ulici Roma pa bi prihranili nekaj kurjave.

15. novembra: Ko sem brezbrizno prelistaval številko Neues Zürcher Zeitung, sem naletel na krajše poročilo iz Ljubljane, ki obvešča, da so bili »Naši razgledi« prvi list v Jugoslaviji, ki je obširno seznanil svoje bralce o Pasternakovih zadevah in dal razumeti, da drži z njim. Bil sem presenečen. Torej je vendar še kak list v Evropi, ki kaj da na slovensko mnenje? In to isti list, ki je svoj čas poročal, da so razgovore z neko politično osebnostjo z vzhoda preložili, da bi vzbudili čim manj pozornosti, v »daljno provinco«, in sicer iz Beograda v Ljubljano...

17. novembra: Danes sem si končno v kinu Odeon kljub nevarnosti, da dobim pljučnico ali vsaj pošten nahod, ogledal film Velika sinja cesta, o katerem je ljubljanski tisk zmeraj trdil, da je slovensko-italijanska koprodukcija, in jaz sem mu tudi verjel. Prav zato sem tvegala pljučnico in ga šel gledat v nezakurjeni Odeon, ker sem zamudil predvajanja v boljših kino dvoranah. Med imeni je res videti nekaj pristnih slovenskih, kot n. pr. Potokar, Lipužič itd., a nazadnje se zablešči napis: Italijansko - francosko - nemška koprodukcija. Ostal sem do začetka naslednje predstave, da bi se prepričal, če morda le ni med igralci kakega Nemca, a ga nisem odkril. Menda Potokar itd. predstavlja jo naslednik UFE? Stvar je čudna. Morda pa tudi ne preveč, ker smo pač v Trstu...

Spectator

Avgust
Cernigoj:
Naše obrežje
(litografija)

GOSPODARSTVO

KAKO POZIMI KRMIMO KOKOŠIM!

Zimsko krmljenje kokoši je na splošno drago in ni tako enostavno kot poletno. Zato je prav, če že jeseni odstranimo vse starejše kokoši in slabe nesnice ter obdržimo le dobro razvite zgodnje jarčice.

Zvečer krmimo kokošim zrnje, in sicer vsak dan drugo vrsto. Za vsako kokoš potrebujemo dnevno od 5 do 6 dkg zrnja, od časa do časa jim lahko damo koruzo. Zjutraj pripravimo kokošim mehko hrano, ki sestoji v glavnem iz kuhanega in zmečkane krompirja, debelih pšeničnih otrobov ter iz drobirja suhe deteljice. Da povečamo množino beljakovin, dajemo čimveč otrobov in manj krompirja. Deteljni drobir je dragocen, ker vsebuje veliko rudninskih snovi in tudi precej beljakovin.

Taka hrana zadostuje, da nam ohrani živali pri življenju in da dobimo kako jajce. Če pa hočemo od kokoši imeti več jajc, moramo krmi dodati več beljakovin, ki jih primešamo med jutranjo hrano.

Ena največjih napak pri zimski prehrani kokoši je krmljenje samo z zrnjem. To ni le predrago, temveč za kokoši povsem neprimerno. Žitarice vsebujejo komaj polovico beljakovin, ki jih kokoš potrebuje. Če jim dajemo samo žitarice, se kokoši sicer debelijo, a nesejo prav malo. Najslabše žito v tem primeru koruza.

Da se živali dobro počutijo, je nadalje potrebno, da jim vsak dan — najbolje opoldne — nudimo nekaj svežega zelenja. V poštev pridejo zeleni odpadki iz kuhinje, solata, ohrovt, zelje itd. Če nimamo drugega, jim lahko damo kakšno svežo peso, ki jo obesimo v primerni višini. Ko kokoši pikajo po pesi, se obenem razgibljejo in ogrejejo.

Skrbet moramo tudi za sestavine, ki vsebujejo rudninske snovi. Zelo važno je pri tem apno, ki ga najceneje dobimo v jajčnih lupinah. Zato skrbna gospodinja spravlja vse leto suhe in zdrobljene jajčne lupine v posebno škatlo, da jih pozimi od časa do časa daje živalim po eno peščico. Dobro je tudi, če imamo v kakšnem zaboju spravljen zidni omet. Tudi tega dajemo kokošim, ki v njem najdejo apna ter za delovanje želodeca potrebne kamenčke. Med jutranjo hrano mešajte kuhinjske odpadke, zlasti mesnate. S tem boste živalim dali tudi nekaj soli, ki je sicer le prav malo potrebujejo. Če jim nikoli ne nudite kuhinjskih odpadkov, tedaj jutranjo hrano prav malo osolite. Ne pozabite končno na pitno vodo, ki je kokošim mnogo bolj potrebna kot poleti.

ŠE O PRAVDI ZARADI »TOKAJCA«

Pisali smo, da so Ogrji dosegli od tržaškega sodišča razsodbo, po kateri se ne sme uporabljati ime »tokajc« za vina, ki niso iz okolice mesta Tokaj na Ogrskem. Sodišče je pri razpravi upoštevalo določbe mednarodnega dogovora v Madridu. Tako so tudi Francozi dosegli prepoved uporabe imena »konjak« za vse vinske destilate, ki niso iz okolice mesta Cognac v Franciji.

Zaradi razsodbe glede tokajca so prizadeji zlasti vinogradniki v pokrajinah Gorica, Videm, Treviso in Benetke, kjer znaša danes proizvodnja tokajca okoli 300.000 hl in

bo dosegla v kratkih letih pol milijona hl, se pravi več kot v okolici mesta Tokaj.

Ali prihaja trta, ki daje naš tokajec, res iz ogrskega Tokaja? Tam gojijo tako imenovani furmint in nekateri trdijo, da je to trto prinesel na Ogrsko neki prednik baronov Formentini z Goriškega. O tem pa ničesar ne vedo današnji baroni Formentini. — V listu »L'Agricoltura Friulana trdi g. Vincenzo Casasola, današnji upravitelj Rožaške opatije (Badia di Rosazzo), da je pred enim stoletjem takratni videmski nadškof Lodi ukazal nekemu svojemu duhovniku, naj prinese iz Tokaja nekaj trt, ker dajo tako odlično vino. Trte je prinesel, a prva leta so dajale le pičel pridelek. Šele po nekaj letih, ko so se trte udomačile, so začele roditi lepe in sladke grozde. Kljub temu pa se je nova sorta le počasi širila in do konca prve svetovne vojne se o njej sploh ni govorilo.

Zatem pa se je tokajec iz Rožača začel širiti, predvsem na področju vzhodno od Čedadina in Palmanove, tako v brdnatih legah kot tudi v ravnini. Tudi v goriških Brdih je začel izpodrivati rebulo, ki je tod kraljevala sto, če ne tisočletja, vse od rimskih časov. Danes je usoda rebule tako rekoč zapečaten.

Ali je torej naš tokajec enak ogrskemu? Madžarski strokovnjak Andrej Teleky je to vprašanje proučil in izjavil, da si vina nista niti v sorodu. Isto trdijo tudi italijanski izvedenci, ki so naš tokajec preimenovali v »furlanski tokajec« (Toccai friulano). Za to ime pa se bodo tukajšnji vinogradniki vedno potegovali. Novo ime so zaščitile trgovinske zbornice v Gorici in v Vidmu ter različne kmetijske organizacije.

Sportni pregled

BLIŽAJO SE OLIMPIJSKE IGRE

Leta 1960 bodo v Rimu XVII. olimpijske igre. Od te najpomembnejše športne prireditve nas sicer še ločita skoraj dve leti, a ker je Rim v primeri s prejšnjimi olimpijskimi mesti mnogo bliže nam, se naša športna javnost za prihodnje igre še posebej zanima.

Na ta velik dogodek se je začel Rim že zgodaj temeljito pripravljati. Z deli so pričeli, brž ko je mednarodni olimpijski odbor odločil, da bo XVII. olimpiada v italijanski prestolnici. Za različna tekmovalna so določili kar 17 prostorov, kjer bo mesta za več kot 200 tisoč gledalcev. Večina stadionov, igrišč in ostalih naprav je že pripravljen ali na tem, da se dokončajo.

Igre bodo otvorili in zaključili na prekrasem velikem olimpijskem stadionu, kjer bodo tudi tekme v lahki atletiki ter v jahanju. V njegovi neposredni bližini se nahaja marmorni stadion, v katerem se bodo pomerili hokejisti; za nogometna srečanja pa je določen stadion Torino. Plavalci bodo imeli na razpolago kar 3 bazene. Stavbno prekrasno zgrajeni sta dve dvorani, od katerih se ena, večja, imenuje Palača športov, druga, manjša, pa Palača športov. V teh dvoranah bodo tekmovali kotalkarji, boksarji in dvigalci uteži. Kolesarji bodo razen na cesti nastopili tudi na velikem olimpijskem dirkališču.

V starinskem okolju bodo nastopili telovadci, in sicer v topicalh Caracalla, medtem ko bodo tekme v rokoborbi v baziliki Massenzio. V kongresni palači, kjer so leta 1955 bila srečanja za svetovno prvenstvo v sabljanju, se bodo pomerili sabljači.

Veslači in kajakaši bodo nastopili na jezeru Albano, ki je pravzaprav žrelo ugaslega ognjenika, jadranci pa v Neapeljskem zalivu.

ŠTEVILO KRAV NA 100 PREBIVALCEV

Zelo različno je število mlečnih krav, ki odpade na 100 prebivalcev v posameznih evropskih državah. To je odvisno od pogojev za rejo, od povprečne porabe mleka na osebo in tudi od mlečnosti krav. L. 1955 je prišlo v posameznih državah na 100 prebivalcev naslednje število krav: Irska 41, Danska 34, Francija 22, Švedska 20, Norveška 19, Švica 18, Avstrija 17, Holandska 14, Belgija 11, Zap. Nemčija 11, Italija 7, Anglija 7.

HEKTARSKI DONOS 81 STOTOV PŠENICE je dosegel v pokrajini Aquila kmetovalec Di Paolo Giovanni s sorto Mara. Posestvo se nahaja 660 metrov nad morjem, zemlja je globoka in precej rodovitna.

Pred pšenico je sadil krompir, kateremu je v jeseni pognojil z 200 stoti hlevskega gnoja — med prvim oranjem — in s 400 stoti, ko je krompir posadil (konec marca). Istočasno je pognojil krompirju še z 800 kg superfosfata 18-20, z 200 kg žveplenokislega amoniaka in 100 kg kalijeve soli; vse to na enem hektaru.

Ko je krompir pobral, je zemljišče konec septembra preoral 35 cm globoko in raztrosil 800 kg superfosfata 18-20 in 200 kg žveplenokislega amoniaka. Od 23. decembra dalje je v treh obrokih, in sicer v razdobju 15 dni raztrosil 180 kg (3 x 60) apnena solitra (nitrato di calcio). Poželi so 3. julija, omlatili pa 26. julija.

POTROŠNJA MESA V ZAPADNI NEMČIJI

Povprečna potrošnja mesa v Zapadni Nemčiji je znašala lansko leto (1957) 51,2 kg ali približno 1 kg na teden in prebivalca. Ta količina je za 3% nižja kot v predvojni dobi. Pri mesu pride v poštev zlasti svinjina, katere je posameznik potrošil povprečno 27,9 kg in prav pri svinjini ni še dosežena predvojnja potrošnja, medtem ko je pri govedini in perutnini prekoračena.

Zaradi velike udeležbe bodo na XVII. olimpijskih igrah verjetno postavljeni mnogi novi viški. Vsi tekmovalci bodo prebivali v tako imenovani olimpijski vasi na levem bregu Tibere. To je slikovit kraj, ves v pinjah. V lično in moderno zgrajenih stavbah bo stanovalo okrog 7.500 oseb. Zanimivo je, da bo vsako državno predstavništvo imelo na razpolago več motornih vozil, s katerimi se bo laže in hitreje kretalo.

Ob vseh teh ogromnih pripravah se bo morda kdo vprašal, od kod so in bodo Italijani vzeli denar, da krijejo velike stroške? Vedeti pa je treba, da bo država prav malo prispevala, kajti skoraj vsa dela vodi in tudi plačuje olimpijski odbor, se pravi organizacija, ki ima v rokah nedeljske nogometne stave, od katerih ima vsak teden lepo število milijonov lir dobička.

SPORT PO SVETU

Nogomet — Na olimpijskem stadionu v Berlinu sta se v sredo srečali državni reprezentanci Nemčije in Avstrije. Srečanje je bilo zelo borbeno in se je zaključilo z neodločenim izidom 2:2.

Motonavtika — Znani angleški dirkač Donald Campbell je ponovno izboljšal svoj svetovni višek v vožnji z motornim čolnom. Njegova »Modra ptičica«, dirkalni čoln na turboreakcijski pogon, je dosegla v dveh vožnjah povprečno hitrost 400,120 km na uro. Tudi ta rekord je bil dosežen na jezeru Coniston.

Namizni tenis — V Zagrebu so se pred dnevi srečali najboljši mojstri bele žogice v Evropi. Med posamezniki sta se nepričakovano uvrstila v finale Jugoslavana Vogrinc in Harangozo. Prvi je zmagal z izidom 3:1. V ostalih disciplinah pa so vsa prva mesta osvojili Madžari, in sicer Berczik-Földy (dvojica moški), Mossoczi (ženske posameznice), Mossoczi-Koczou (dvojica ženske) ter Mossoczi-Sido (mešani par).

Sabljanje — Anglež Hoskyns je zmagal na znanim tekmovalju za pokal Monal.

6
za
naše
animirane
v
srce
Afrike

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

41
Spalnica je bila enako velika kot dnevna soba, merila je morda kakih 100 m² ali malo manj. V njej so stale vrste lesenih pogradov v tri nadstropja. Ti pogradi so bili po svoji konstrukciji podobni telovadnim bradljam. Štirje leseni stebri so držali tri »prične«, eno vrh druge. Najnižja je bila pol metra od tal, druga približno v višini ramen, tretja pa že precej visoko, skoro dva metra od tal. »Prične« so bili pravzaprav leseni okviri, v katere so bile vložene počez kratke deske, od katerih pa se niso vse prav dobro prilegale v okvir. Nekatere so bile prekratke in so rade padale na spodaj ležeče, kar ni bilo nevarno, ker so bile lahke in niso globoko padle, a je bilo nadležno. Nikomur ni bilo všeč, če mu je v spanju padla na obraz deska in se je vsulo za njo nekaj pesti zdrobljene, smrdeče slame iz raztrganih in preperelih slamnjač. Tisti, ki so spali v »prtiščju« in »prvem nadstropju«, so se znašli zjutraj vsi pokriti s tem črnim prahom iz slamnjač v zgornjem nadstropju. Zato je veljala zgornja prična za najboljšo, posebno še zato, ker se je dalo na njej udobno sedeti, medtem ko je lahko človek na obeh nižjih pričnih ležal, ali pa sedel sklju-

čen z glavo skoro med kolena. Na vrlnji prični smo bili tudi vsaj nekoliko varnejši pred tatvinami in pred štabakom, ki zaradi višine prične ni mogel vsega videti. Zato se je »družabno življenje« razvijalo največ na zgornji prični. Toda to šele poznejše mesece in na drugih blokih. Na »sprejemnem bloku« za to ni bilo priložnosti.

Posrečilo se mi je sicer, da sem si »izbojeval« prostor na zgornji prični pri oknu, a to je bilo možno le zaradi tega, ker so tisti, ki so bili pred nami na bloku, že vedeli, kako neprijetno je tam spati, in so tista ležišča radi nam prepustili. Po tri ogradja za prične so stala skupaj, vmes pa je bil ozek hodnik. Vsaka prična je bila prvotno, ob ustanovitvi dachauskega taborišča, določena za enega samega človeka, zdaj pa nas je sedem spalo na treh skupaj postavljenih pričnih, ki so predstavljale tako eno samo ležišče. Vsaka prična je bila široka morda pol metra ali nekaj centimetrov več, zato je bilo skrajno težko spraviti na tri prične sedem ljudi. Spali smo togo iztegnjeni in obrnjeni postrani, ker drugače ni bilo dovolj prostora. Zagozdjeni smo bili tako, da se ni bilo mogoče obrniti. Kdor se je naveličal ležati na eni strani, je moral prositi ostale, da so se vsi hkrati obrnili z njim vred, drugače mu ni preostalo drugega kot potrpeti. A še tako je bilo prostora le za šest ljudi. Sedmi je moral ležati počez pri nogah ostalih, zato smo morali držati noge skrčene, ker so prične bile preračunane na

TEDENSKI KOLEDARČEK

23. novembra, nedelja: Klement
 24. novembra, ponedeljek: Ivan
 25. novembra, torek: Katarina
 26. novembra, sredo: Konrad
 27. novembra, četrtek: Valerijan
 28. novembra, petek: Jakob
 29. novembra, sobota: Demetrija, Vinko

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 19. novembra si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	622—626 lir
avstrijski šiling	23,75—24,25 lir
100 dinarjev	75—80 lir
100 francoskih frankov	135—138 lir
funt šterling	1720—1760 lir
nemško marko	148—149 lir
pesos	15—16 lir
švicarski frank	144—146 lir
zlató	707—709 lir
napoleon	4700—4850 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 23. novembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 11.45 Cajkowski: Italijanski Capriccio, op. 45; 12.00 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Kronika sedmih dni v Trstu; 15.45 Kmečki kvintet; 17.00 Marjan Willemart: »Zadnji krajec«, drama v treh dejanjih. Igrajo člani RO; 18.40 Stravinsky: Suita iz baleta »Ognjeni ptič«; 21.00 Narava poje v pesmi: »Sova vriska med bukvami, mrtvo je vse med lekami«; 21.30 Operna glasba; 22.10 Zbor Emil Adamič; 22.30 Koncert Tržaškega tria.

Ponedeljek, 24. novembra, ob: 18.00 Radijska univerza: Franco Briatico: Industrijska revolucija 19. stoletja: »Delavsko gibanje kot posledica uvajanja strojev«; 18.10 Bruch: Koncert št. 1 v G-molu za violino in orkester, op. 26; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.30 Karl Maria von Weber: »Carostrelec«, opera v treh dej. Tržaški filharmonični orkester in zbor gledališča »Verdi« v

Trstu vodi Mario Rossi. Približno ob 22.00 uri: »Mala literarna oddaja«.

Torek, 25. novembra, ob: 18.00 Z začarane police: Marija Polak: »Princesinja v peklu«; 18.10 Simfonični koncert orkestra Tržaške filharmonije; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 21.00 Obletnica tedna: »Hermann Sudermann, 30-letnica smrti«; 21.20 Izbor opernih skladb; 22.00 Umetnost in življenje: »Lesorez v preteklosti in sedanosti«; 22.35 Poje Škedenjski zbor.

Sreda, 26. novembra, ob: 11.30 Žena in dom, obzornik za ženski svet; 18.00 Radijska univerza: Gustavo Colonnetti: Pomenki o avtomatizaciji: »Človek in stroj«; 18.10 Brahms: Koncert št. 1 v d-molu, op. 15; 19.00 Zdravstvena oddaja; 20.30 Motivi iz operet: »Dežela smehljaja« in »Paganini«; 21.00 A. Campanile: »Naivna žena in bolni mož«, veselogra v treh dejanjih. Igrajo člani RO; 22.40 Vokalni kvintet »Lisinski«.

Četrtek, 27. novembra, ob: 11.30 Predavanje: »Ču-da iz gospodarstva narave«; 18.00 Z začarane police: Ivanka Cegnar: »Na poti k očetu«; 18.10 Beethoven: Simfonija št. 5 v c-molu, op. 67; 19.00 Sola in vzgoja: »Kako pritegnemo mladino k dobremu branju«; 21.00 C. Chilton: »Potovanje na mesec«, radijska zgodba v nadaljevanjih, 4. slika; 22.00 Iz sodobne književnosti: »Dve novi pesniški zbirki: Vidmar in Vodeb«; 22.15 Koncert tenorista Janeza Lipuščka; 22.30 Soštakovič: Kvintet za klavir, op. 57.

Petek, 28. novembra, ob: 11.30 Življenja in usode: »Nelson Rockefeller«; 18.00 Radijska univerza: Ivan Artač: Življenje starih Egipčanov: »Pod domačim krovom«; 18.35 Vokalni kvartet Večernica; 19.00 Širimo obzorja: »Mladi državljan«, 13. oddaja; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika: »Letošnji Nobelovi nagradniki za fiziko in kemijo«; 22.15 Samospevi jugoslovanskih avtorjev; 22.35 Koncert trombonista Itala Desilje.

Sobota, 29. novembra, ob: 11.30 Predavanje: »Znane in neznane o šahu«; 15.00 Tržaški mandolinski ansambel; 16.00 Novela tedna: Mara Samsa: »Zgodba o goldinarju«; 17.30 Velika dela slavni mojstrov; 18.00 Oddaja za najmlajše: Božena Nemcova - Lea Pertot: »Babica«, 4. del. Igrajo člani RO; 20.40 Zbor Slovenske filharmonije; 21.00 Ivo Šorli: »Tolminca na tem in na onem svetu«, dramatisirana zgodba v 1 dejanju. Igrajo člani RO.

ŽENSKI KOTIČEK**DVA KUHINJSKA RECEPTA**

Zelenjavni narastek. Potrebujemo: 5 dkg margarine, 12 dkg moke, pol litra mleka, sol, 3 jajca, ¾ kg na pol kuhane zelenjave (korenje, grah, koleraba, cvetača). Na margarini prepražimo moko, prilijemo mleko in mešamo, da postane gladko in se zgosti. Ohlajeni omaki dodamo rumenjake, na koščke zrezano in na pol kuhano ter odcejeno zelenjavo ter beljakov sneg. Ko smo vse premešali, stresemo v dobro namazan oblikovalnik za narastke. Pečemo pol ure.

Krompirjev slan kolač. Potrebujemo: 50 dkg starega krompirja, 8 dkg moke, 10 dkg maščobe, sol in dušene gobe za nadev ter ostanke mesa ali košček prekajenega. Krompir nastrogamo in ga potresemo z moko. Dobro posodo napolnimo s polovico te zmesi, poškopimo z maščobo, dodamo nasekljano meso in gobe ter pokrijemo z ostalo polovico zmesi. Navrh izdatno zabelimo in pečemo, da pordeči. Postrežemo vroče s kako solato.

DROBNI NASVETI

■ **Vlaga v stanovanjih je škodljiva.** Novo stavbo najlaže in najhitreje sušimo s preprihom in s sončno toploto. Pozimi to večkrat ni mogoče zaradi vremena. Pohoštvo v novi hiši ne sme stati preblizu zidu. Omare za obleko je treba večkrat izprazniti in prezračiti obleke, da ne začno plesniti. Plesnoba daje volnenim tkaninam sivo barvo, obenem začnejo tkanine razpadati; platnene in bombažne tkanine dobijo lise, ki se jih ne da več odpraviti.

■ **Slike in ogledala obvarujemo pred vlago** tako, da od zadaj na vse štiri ogle pritrldimo koščke plutovine. Tako bodo slike in ogledala ločena od zidu.

■ **V prostore, ki jih malo uporabljamo,** postavimo posodo z neugašenim apnom, ki pije vlago. Ko zaradi vlage apno razpade, ga je treba zamenjati.

■ **Prijeten vonj** v sobi nastane tudi, če vlijemo žlico starega kisa na razbeljeno železo.

Izdaja Konzorcij Novega lista
 Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
 Telefon 29-477

normalno možko postavo. Če si se iztegnil, si se dotaknil s prsti na nogah zadnjega okvira prične.

V sredini, kjer sem spal prvo noč, je bilo zelo tesno in neudobno, toda za tista dva, ki sta spala na robu pričen, je bilo tudi nevarno, ker bi se lahko v spanju zvrnila na tla in se potokla. Pozneje sem zvedel, da se je včasih kateri pri tem do smrti pobil, če je udaril z glavo ob rob spodnjih pričen. Kdor je bil enkrat srečno zagozden med ostale, je bilo najbolje, da se ni več premaknil. Če pa je moral kdo ponoči na stranišče, mu je bilo nemogoče priti nazaj na prejšnje mesto, ker so ostali v spanju takoj izpolnili prazni prostor in ni jih bilo mogoče več pripraviti do tega, da bi se razmaknili. Takemu največkrat ni preostalo drugo, kakor da je še sam počenil v vznožje prične in skušal ujeti kak košček odeje.

Prvi večer sem kljub smradu še precej hitro zaspal. Dobili smo sicer le tri ali štiri tenke, raztrgane in zamazane koce, da bi se pokrili, kajti kocev ni bilo niti polovico toliko kot ljudi. Toda ker smo bili tako zagozdeni, nas zvečer ni preveč zeblo, posebno ker so si nekateri oblekli puloverje ali kak drug kos obleke, ki so ga pod srajco pretihotapili v spalnico. Toda ko smo že spali in so bile luči že nekaj časa ugasnjene, nas je prebudil hrup in luč nas je zaščemela v oči. Slišali smo kričanje in klofute. Razumeli smo le štabakove kletve, od katerih je bila najnedolžnejša »Du Schwein! Sauhund, du Dreckiger!« Kmalu smo spoznali, za kaj gre. Štabak je hodil od prične do prične, privzdigoval koce in gledal, če ima kdo oblečen pulover ali hlače. Tistega je oklofutal ali zboksal, mu vzel nedovoljeni kos obleke in ga odnesel in pri tem grozil, kaj bo napravil drugo jutro z grešnikom. Če ni bila prišita na obleki številka, mu jo je moral interniranec povedati in si jo je zapisal. Seveda smo si v največji naglici slekli vse, kar smo imeli na sebi proti predpisom in potisnili stvari pod slamnjače. Na srečo štabak ni bil preveč natančen pri pregledu. Morda se je že naveličal kričanja in pretepanja, ker je bil zaspan, ali pa je imel z nami, ki smo bili »novi«, še nekoliko več potrpljenja. Tako smo vsaj mislili, ker je nekateri sicer našel oblečene v pulovre in hlače, ki si jih niso utegnili sleči ali pa so še spali. Vzel jim jih je, a jih vsaj ni pretepel. Šele pozneje smo spoznali, da je bil še drugi vzrok,

da je imel več obzira do nas Slovencev. Varoval nas je izreden ugled, ki so si ga pridobili Slovenci v dachauskem taborišču, a tega prve dni še nismo vedeli. Ta ugled so si pridobili naši rojaki, ki so jih že pred nami prignali v Dachau, s svojo poštenostjo, izobrazbo, znanjem jezikov in ponosnim nastopom. Mislim, da ga ni bilo Slovencev v Dachauu, ki bi se bil kdaj ponizal, da bi se prerival z Ukrajinci in Italijani za žlico vodene mineštre iz kotla, in skoro nikoli se ni zgodilo, da bi bili zalotili med nami tatu. Toda o tem pozneje. Zdaj smo se čutili še izgubljeni v množici drugih internirancev, od katerih se nismo po ničemer razlikovali razen po svoji nerodnosti, ker nam je bilo še vse tuje in se še nikjer nismo znali prav obrniti ter izkoristiti redkih prednosti, ki so se ponudile.

Zato se je tudi zgodilo, da smo zasedli prične pri oknu. Ogronje z našimi pričnami je stalo tik pri stekleni steni, v kateri je bilo zvečer eno izmed velikih oken napol odprto. Preden smo se razmestili po ležiščih, smo ga zaprli, ne da bi se menili za proteste Ukrajincev, ki so imeli zasedene prične bolj sredi sofe. Toda verjetno ljudje zaradi slabega zraka niso mogli spati in so ponoči okno spet odprli, tako da smo se sredi noči prebudili od mraza. Skozi okno, ki je bilo ob vznožju postelje, je neusmiljeno brilo po nas. Zunaj je moralo biti precej pod ničlo, ker tista pomlad je bila izredno mrzla. Pravzaprav prave pomladi sploh še ni bilo. Ko smo skušali okno spet zapreti, so začeli Ukrajinci kričati. Poskakali so s pričen in se pripravili na pretep. Njihova želja po svežem zraku je bila razumljiva, ker je bil v sobi neznošen smrad, a so bili tudi že bolj oskrbljeni s kocami. Tako je ostalo okno odprto in mi smo drgetali potem od mraza do jutra. Slamnjače so bile čisto tenke in deske spodaj redke, tako da je tudi od spodaj prihlo do nas. Če se je skušal kdo premakniti, smo se jezili nanj, ker nas je prisilil, da smo se še mi obrnili in se s tem še bolj izpostavili mrazu. Potezali smo tiste tri kratke koce sem in tja, a bilo jih je premalo za sedem ljudi in povrhu so bile prekratke. Poleg tega sta tista dva, ki sta spala na kraju pričen, ves čas tožila, da bosta padla na tla, in nas rotila, naj se nekoliko stisnemo, da bosta imela več prostora. To pa je bilo nemogoče.

(Dalje)